

راهنمای تدریس

(توضیحات مربوط به هر درس)

تنها او

توضیحات درس

درس خدشناسی را تنها در ساعات معینی نباید آموخت بلکه باید از هر فرصتی بهره برد. مثلاً با آمدن برف و باران، با شکفتن گل‌های مدرسه، با دیدن نوزاد حیوانات و با هر جلوه و زیبایی که در طبیعت به چشم می‌خورد، باید یاد خدا را در خاطر دانش‌آموزان زنده کرد و آنان را دوستدار و خواستار خدا ساخت زیرا قرآن بهترین راه خدشناسی را مشاهده آیات و پدیده‌های جهان می‌داند. در این درس سعی شده تا نظم و هماهنگی پدیده‌ها، به عنوان دلیلی بر توحید و یگانگی خدا معرفی شود. از همین رو سعی شده تا دانش‌آموزان را ترغیب کنیم که نگاه عمیق و دقیق‌تری به جهان اطراف خود داشته باشند و سعی کنند با نگاه سطحی به اطراف خود ننگرند و از کنار مخلوقات اطراف خود به راحتی عبور ننمایند، بلکه قدری در نظم و هماهنگی آن پدیده و نیز هماهنگی آن با سایر پدیده‌ها دقت و توجه نمایند. این توجه ذهن آنها را متوجه این نکته می‌کند که بایستی در پس این همه شگفتی خالق آگاه و توانمند باشد.

اهداف درس

- ۱- آشنایی با نظم و هماهنگی پدیده‌های خلقت به عنوان دلیلی بر یگانگی خداوند
- ۲- آشنایی با قدرت خداوند

انتظارات

- ۱- آشنایی با نظم و هماهنگی پدیده‌های خلقت به عنوان دلیلی بر یگانگی خداوند
- ۲- آشنایی با پدیده‌های خلقت به عنوان آیات قدرت خداوند
- ۳- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درس

مراحل تدریس^۱توصیه‌هایی برای تدریس مناسب درس^۲

- ۱- در ورودیه درس، سؤالی طرح شده است، تا هم دانش‌آموز متوجه هماهنگی نظم‌های موجود در جهان اطراف شود و هم به علت اصلی آن راه یابد. مطلوب است که همکاران در این قسمت از دانش‌آموز بخواهند تا به بیان برخی از نمونه‌های نظم در دنیای پیرامون خود بپردازند.

۱- تعدادی از روش‌های تدریس این درس در فیلم راهنمای تدریس هدیه‌های آسمان ششم دبستان منعکس گردیده است.

۲- توصیه‌هایی که برای تدریس مناسب در هر درس مشاهده می‌گردد، صرفاً پیشنهادی بوده و بنا بر تجربیات و شرایط زمانی و مکانی آموزگاران می‌تواند متغیر باشد و براساس سلیقه معلم برنامه‌ریزی گردد. مهم آن است که با طرح درس و روشی مناسب دانش‌آموزان را در رسیدن به اهداف و تحقق انتظارات هر درس یاری نماید.

هماهنگی شگفت‌انگیز

آیا تا به حال دریاهای رشد یک دانه‌ی گندم فکر کرده‌اید؟
یک دانه‌ی گندم وقتی در خاک قرار می‌گیرد، غذای آن از قبل در خاک آماده شده است. دانه برای رشد، به آب هم نیاز دارد. آب مورد نیاز آن، به وسیله‌ی ابرها از بالای دریاها به سوی مزرعه می‌آید و به صورت باران، بر زمین می‌بارد. دانه‌ی گندم برای رشد، به نور و گرما هم نیاز دارد که خورشید آن را تأمین می‌کند.
جالب است بدانید که فاصله‌ی خورشید و زمین دقیق و حساب شده است. اگر فاصله‌ی زمین تا خورشید خیلی زیاد بود، گیاهان به خاطر سرما از بین می‌رفتند و اگر این فاصله خیلی کم بود، از گرمای زیاد می‌سوختند.

۲- برای آموزش این درس می‌توان از دانش‌آموزان خواست تا موقعیتی را تصور کنند که محیط طبیعی اطرافشان نظم و هماهنگی خود را از دست بدهد، مثل اینکه اعضای بدن آدمی یا اعضای بدن حیوانات با یکدیگر جا به جا شوند، آنگاه این تصورات را نقاشی کنند و به توصیف و گفت‌وگو پیرامون نتایج آن بپردازند یا به صورت نمایش اجرا کنند^۱.

۳- روش مستقیم: (تلفیق با درس علوم) (پایه سوم و چهارم)

روی تخته کلاس، شکلی از چرخه‌ی آب رسم می‌کنیم یا می‌چسبانیم و سپس با ایجاد سؤال‌های چالش برانگیز دانش‌آموزان را به آن هدف اصلی هدایت می‌کنیم.

اگر خورشید بر زمین نمی‌تابید چه می‌شد؟

اگر آب دریاها بخار نمی‌شد چه می‌شد؟

اگر باران نمی‌بارید، چه اتفاقی می‌افتاد؟

اگر فاصله میان خورشید و دریاها کمتر بود چه اتفاقی

می‌افتاد؟ اگر این فاصله بیشتر بود چطور؟

هدف از پرسیدن این سؤالات این است که دانش‌آموزان بیش از گذشته به نظم و هماهنگی میان موجودات پی ببرند، نظمی که در این چرخه وجود دارد، سبب می‌شود باران، تولید شده و بر محصولات و انسان‌ها بیارد.

می‌توان فیلمی از شخم زدن، درو کردن و برداشت محصول برای دانش‌آموزان پخش نمود و سپس آنها با یکدیگر گفت‌وگو کنند و به این نتیجه برسند که گندم‌هایی که فصل درویشان ۴ ماه است، در این مدت باید خوب آفتاب بخورند تا برویند. اگر خورشید چند متر بالاتر می‌رفت گندم‌ها زرد نمی‌شدند و...

۴- تلفیق با درس ادبیات (ضرب المثل‌ها)

می‌توان از دانش‌آموزان خواست ضرب المثل‌های مرتبط با موضوع درس بیان کنند و سپس ارتباط آن را با محتوای درس بیان نمایند:

«آشپز که دو تا شد آش شور می‌شود یا بی نمک»؛ ...

۵- معلم گرامی می‌تواند در تدریس این درس، از موقعیت‌های یادگیری مناسب استفاده نماید مانند نیامدن مدیر، یا ناظم، یا مربی ورزش در یک روز و اتفاقاتی که در آن روز بوجود می‌آید.

۶- می‌توانید با همکاری دانش‌آموزان، مشکلات ناشی از حضور دو سرمربی برای یک تیم ورزشی یا دو فرمانده برای یک لشکر را به صورت نمایش در کلاس اجرا نمایید^۲.

۷- برای آشنایی بیشتر دانش‌آموزان با نظم و تدبیری که در آفرینش به کار برده شده است، ابتدا مقداری لگو در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهیم و از آنها می‌خواهیم یک خانه بسازند. آنها خانه‌ای با لگو می‌سازند، از آنها می‌پرسیم برای این خانه چقدر فکر کردید و چقدر علم و دانش و تجربه خود را به کار بردید، آیا ممکن است بدون علم و آگاهی و تجربه آن لگوها را به صورت منظم

۱ و ۲- برای آشنایی با شیوه اجرای نمایش به صفحه ۲۶ همین کتاب مراجعه نمایید.

کنار هم بچینیم؟! آزمایش می کنیم لگوها را از هم جدا کرده و به صورت تصادفی لگوها را به هم می چسبانیم، آنقدر که بچه ها متوجه شوند از طریق عمل تصادفی و بدون ناظم هیچ خلقی بوجود نمی آید.

برای فهم هرچه بهتر دانش آموزان و جذابیت افزونتر تدریس، دانش آموزان را به نزدیک ساختمانی می بریم که عده ای مشغول ساخت و تکمیل آن هستند تا آنها زحمات و تلاش های فراوانی را که جهت بنای آن صورت می گیرد مشاهده کنند. سپس از آنان می خواهیم تا به محیط طبیعی اطرافشان و عظمت آسمان با دقت بنگرند و در شکوهمندی آن مدتی تفکر کنند و آنگاه نتیجه می گیریم حال که ساختمانی به این کوچکی نیازمند سازنده ای است، این زمین و آسمان نیز که بسیار عظیم تر و شکوهمندتر می باشد محتاج خالق آگاه و توانا می باشد. علاوه بر آن می توان به وجود نظم در مخلوقات عالم اشاره کرد و با ذکر مثال هایی از نعمت های الهی که کودکان در محیط اطراف خود با آنها سروکار دارند به این نتیجه رسید که چنین نظمی خود به خود پدیدار نمی شود و باید ناظمی باشعور و توانا این نظم و هماهنگی را در آنها قرار داده باشد.

نکته : اگر در تدریس فضای رسمی شکسته بشود یادگیری عمیق تر است.

۸- می توانید نمایشگاهی از عکس های مربوط به شگفتی های طبیعت و نظم در آفریده های الهی برپا نمایید تا دانش آموزان به صورت عمیق تری با موضوع ارتباط برقرار نمایند؛ تصاویری مانند آنچه در فعالیت بگو و ببین منعکس گردیده است. این تصاویر می توانند به عنوان بخشی از بسته آموزشی و مواد کمک درسی در مورد این درس لحاظ گردند.

۹- از مسیر بازی با کلمات روی تخته کلاس جای ۳ حرف را می گذاریم، اینگونه : ---؛

می خواهیم بچه ها با گفتن حروف الفبا به کلمه «نظم» برسند و بعد از پیدا کردن کلمه مورد نظر به بحث و گفت و گو بپردازند و در نهایت به این برسند که اگر این دنیا اینقدر مرتب است، پس یک ناظمی است.

فعالیت های پایان درس

ببین و بگو

هدف این درس آشنایی با «نظم و هماهنگی میان موجودات به عنوان دلیلی بر یگانگی خدا» می باشد. این تمرین با انجام یک فعالیت عینی و ملموس، هدف درس را تثبیت می کند. دانش آموزان با بیان نظم و هماهنگی میان موجودات تصویر با محیط اطراف خود، به وجود ناظمی واحد پی می برند؛ ناظمی که تنها او می تواند چنین نظم شگفت انگیزی را ایجاد نماید.

خداوند بدن ماهی ها را طوری آفریده تا متناسب با فضای اطراف خود در دریا زندگی کنند، تنفس کنند و غذای خود را بیابند. اگر آب دریاها بیش از حد شور بود یا غذای کافی برای این همه ماهی های کوچک و بزرگ در دریاها نبود، امکان زندگی برای آنها وجود نداشت. در مورد زنبور عسل هم همین طور است؛ مواد مورد نیاز برای تغذیه زنبور عسل و تولید عسل در شهد گل ها وجود دارد، ساختمان بدنی زنبور نیز طوری طراحی شده است که می تواند شهد گل ها را مکیده و آن را تبدیل به عسل

ببین و بگو

با دقت به این تصاویر نگاه کنید. میان این موجودات با محیط اطراف خود، چه هماهنگی وجود دارد؟

گفت و گو کنید

به نظر شما در هر یک از موارد زیر چه مشکلاتی رخ خواهد داد؟

- یک مدرسه دو مدیر داشته باشد.
- یک تیم ورزشی دو سرمربی داشته باشد.
- سربازان یک لشکر دو فرمانده داشته باشند.

همراه با خانواده

با کمک اعضای خانواده، نمونه ای دیگری از نظم و هماهنگی در جهان آفرینش را بنویسید و در کلاس برای دوستانتان بخوانید.

نماید. خداوند تدبیر آن را از پیش نموده و به زنبور عسل فرمان می‌دهد تا از آن شهد بنوشد :
«وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى التَّلْحِلِ... ثُمَّ كُلِّ مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ...» ؛ (نحل/۶۹-۶۸)؛ و پروردگار تو به زنبور عسل وحی (و الهام غریزی) نمود که :... سپس از تمام ثمرات (و شیر گل‌ها) بخور.

گفت‌وگو کنید

دانش‌آموزان در مورد هر یک از موارد زیر گفت‌وگو نموده و به مشکلات و بی‌نظمی ناشی از رویداد هریک اشاره می‌کنند. نکته قابل توجه اینکه ممکن است کسی بگوید در هر یک از موارد زیر آنها با همکاری هم ممکن است بهتر کارها را انجام دهند؛ اما باید خاطر نشان نمود که «خدا» و مقام خداوندی مقامی است که یکی از ویژگی‌های مهم آن قدرت و تسلط کامل روی مجموعه تحت فرمانروایی اوست، بدون اینکه به کس دیگر نیازمند باشد. حال اگر خدای دیگری وجود داشته باشد، یا باید در فرمانروایی به خدای اول کمک کند و یا اینکه مجموعه تحت فرمانروایی را میان خود تقسیم کرده و هر یک مستقلاً به کار خود مشغول گردند. در مورد اولی خدای اول به خدای دوم نیازمند شده و این با خدا بودن او سازگاری ندارد و در مورد دوم، این خدا فقط بر بخش خود مستقل است و تسلط کامل روی همه موجودات ندارد که باز با مقام خداوندی سازگاری ندارد. بنابراین مقام خدایی مخصوص یک نفر است. بنابراین یک مدیر مدرسه یا سرمربی و یا فرمانده لشکر، اگر بخواهند با قدرت کامل و تسلط حقیقی روی مجموعه تحت فرماندهی خود کار کنند، نمی‌توانند حضور همکار دیگری را قبول کنند و در غیر این صورت، هرج و مرج فراوانی پیش می‌آید.

همراه با خانواده

با این قبیل فعالیت‌ها محتوای کتاب درسی به درون خانه‌ها و میان اعضای خانواده برده می‌شود که برکات فراوانی به دنبال دارد. دانش‌آموزان در این فعالیت به نمونه‌های دیگری از نظم در خلقت مانند مهاجرت منظم پرندگان، زندگی جالب برخی حیوانات و حشرات و... اشاره می‌کنند؛ تا اهداف درس بسط و تقویت بیشتری پیدا کند.

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
خداشناسی، قرآن کریم	<p>- شناخت یگانگی خداوند</p> <p>- درک قدرت خداوند</p> <p>- آشنایی با قرآن کریم</p>	۱	<p>- آشنایی با نظم و هماهنگی پدیده‌های خلقت به عنوان دلیلی بر یگانگی خداوند</p> <p>- آشنایی با پدیده‌های خلقت به عنوان آیات قدرت خداوند</p> <p>- آشنایی با پیام قرآنی</p>	<p>- به سخن حضرت علی(ع) و نمونه‌های متنوعی از نظم و هماهنگی پدیده‌های خلقت علاوه بر آنچه در کتاب آمده، به عنوان دلیلی بر یگانگی خداوند اشاره می‌کند.</p> <p>- به نمونه‌های متنوعی از پدیده‌های خلقت علاوه بر آنچه در کتاب آمده، به عنوان آیات قدرت خداوند اشاره می‌کند.</p> <p>- پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد.</p>
				<p>- به سخن حضرت علی(ع) و نمونه‌هایی از نظم و هماهنگی پدیده‌های خلقت علاوه بر آنچه در کتاب آمده، به عنوان دلیلی بر یگانگی خداوند اشاره می‌کند.</p> <p>- به نمونه‌هایی از پدیده‌های خلقت علاوه بر آنچه در کتاب آمده، به عنوان آیات قدرت خداوند اشاره می‌کند.</p> <p>- پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.</p>
				<p>- به سخن حضرت علی(ع) و نمونه‌هایی از نظم و هماهنگی پدیده‌های خلقت که در کتاب آمده، به عنوان دلیلی بر یگانگی خداوند اشاره می‌کند.</p> <p>- به نمونه‌هایی از پدیده‌های خلقت که در کتاب آمده، به عنوان آیات قدرت خداوند اشاره می‌کند.</p> <p>- مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.</p>
				<p>- با کمک آموزگار به سخن حضرت علی(ع) و نمونه‌هایی از نظم و هماهنگی پدیده‌های خلقت که در کتاب آمده، به عنوان دلیلی بر یگانگی خداوند اشاره می‌کند.</p> <p>- با یاری آموزگار به نمونه‌هایی از پدیده‌های خلقت که در کتاب آمده، به عنوان آیات قدرت خداوند اشاره می‌کند.</p> <p>- با همراهی آموزگار مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.</p>

دانستنی‌های معلم

۱- در بیان یکی از نمونه‌های هماهنگی به رشد دانه گندم اشاره شده است. نمونه عینی و قابل درکی که همه ما با آن آشنایی داریم. زیرا به دلیل استفاده روزانه ما از نان، به خوبی با این نعمت خدا آشنایم. و در بسیاری از نقاط ایران نیز مزارع گندم وجود دارد و دانش آموز به خوبی این مثال را درک می‌کند. همچنین در دین اسلام نیز گندم و نان از حرمت ویژه‌ای برخوردار است.

۲- آگاه شدن دانش آموز از این نکته که برای رشد گندم، خورشید و دریاها و ابرها و زمین با همه عظمت خود، دست به دست هم داده‌اند، هم او را متوجه نظم از پیش تعیین شده و شگفت‌انگیز می‌کند و هم او را به اهمیت و حرمت این ماده غذایی آگاه می‌سازد. خوب است که همکاران از این فرصت استفاده نموده و به دانش آموزان بگویند که گندمی که برای رشد و تهیه آن، خورشید و دریا و زمین و ابر و باد و... نقش داشته و با همکاری آنان این محصول تهیه شده است، نباید مورد اسراف و دور ریز ما قرار گیرد. باید حرمت گندم و محصول آن، نان، را نگه داشت و از هدر دادن آن دوری کرد. چون همین نانی که ما می‌خوریم نتیجه هماهنگی پیچیده بین بسیاری از مخلوقات خداست.

۳- یکی دیگر از نکاتی که در بخش «هماهنگی شگفت‌انگیز» قابل طرح است، آگاه کردن دانش آموزان به این مسأله است که وقتی خداوند برای تهیه نان ما، بزرگترین و با عظمت‌ترین مخلوقات خود را هماهنگ کرده است، پس ما باید قدر این خدا را بدانیم و وقتی از نعمت و روزی او استفاده می‌کنیم از فرمان‌های او سرپیچی نکنیم.

ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند
تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری
همه از بهر تو سرگشته و فرمان بردار
شرط انصاف نباشد که تو فرمان نببری
(سعدی)

این شعر می‌تواند در این قسمت و همراه با توضیحات معلم، تذکر خوبی بر این مطلب باشد.

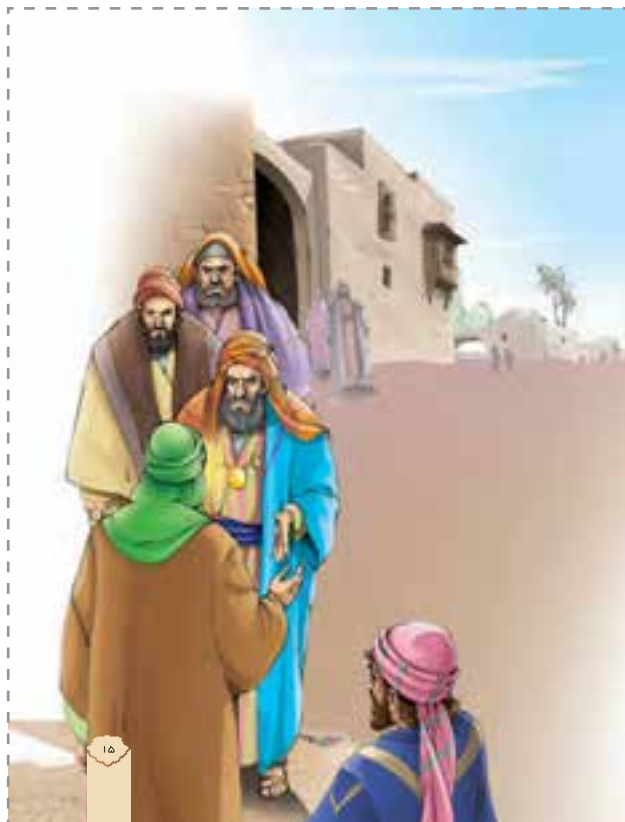
۴- نظم حاکم میان موجودات، نشانگر این است که نظم دهنده واحدی وجود داشته است که بنابر عقل و آگاهی بی‌اندازه خود، جهان را خلق کرده است. در هر مجموعه منطقی بایستی که در رأس امور یک نفر باشد که سایر افراد از او دستور و فرمان می‌گیرند. اگر قرار باشد که دستور دهنده دو شخص باشد، هر کدام نظر متفاوتی را اعمال خواهد کرد. با بیان نمونه‌هایی از این بی‌نظمی در مدرسه‌ای با دو مدیر یا تیم ورزشی با دو سر مربی، می‌توان دانش آموز را به درک بهتری رساند.

۵- همانطور که بیان شد در این درس سعی شده است تا خود دانش آموز با تأمل در اطراف خود به نظم پدیده‌ها پی‌برد و نمونه‌هایی را ذکر کند. ما برای اینکه ذهن دانش آموز تنها به نظم موجود در روی زمین متمرکز نشود، در ابتدای درس تصاویر سیارات منظومه شمسی را آوردیم و در فعالیت «گفت‌وگو» نیز به زیر دریاها رفتیم و تصویری از موجودات زیر دریا را نشان دادیم تا دانش آموز متوجه شود که در همه جای جهان از آسمان گرفته تا زمین و دریا، این نظم حاکم است.

تنها تو را می پرستیم

توضیحات درس

در درس قبل با مفهوم یگانگی خداوند آشنا شدیم. این درس با استناد به دو داستان واقعی از زندگی پیامبر اسلام و حضرت ابراهیم (علیهما السلام) به دنبال بیان این مسئله است که تنها همین خدای یگانه لایق پرستش و عبادت می باشد.

اهداف درس

- ۱- درک شایستگی خداوند برای پرستش
- ۲- الگوگیری از پیشوایان دینی (پیامبر اسلام و حضرت ابراهیم) در زمینه توحید و خداپرستی

انتظارات

- ۱- معرفی خداوند به عنوان تنها موجود شایسته پرستش
- ۲- تلاش برای الگوگیری از حضرت محمد(ص) و حضرت ابراهیم(ع) در زمینه توحید و خداپرستی
- ۳- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درس

مراحل تدریس

توصیه‌هایی برای تدریس مناسب درس

- ۱- این درس را می‌توان از بخش آخر متن درس تدریس کنید. همچنین می‌توانید داستان بت‌شکنی حضرت ابراهیم (ع) را که در گذشته خوانده‌اید، به صورت نمایش اجرا نمایید.^۱
نکته: کلاس‌های دینی بچه‌ها متنوع و شاد باشد. کلاس برای بچه‌هاست و ما مدیر او هستیم، بگذاریم بچه‌ها دلشان برای درس هدیه‌ها تنگ شود.
- ۲- کارتون حضرت ابراهیم (ع)؛ ساخت ایران می‌تواند برای پخش در کلاس مفید باشد. این فیلم می‌تواند بخشی از بسته آموزشی این درس را فراهم نماید.
- ۳- پخش ترتیل سوره کافرون در کلاس یا همخوانی آن در کلاس می‌تواند در روند تدریس بسیار به شما کمک کند.
- ۴- متن درس را همانند یک قصه، با حس و حالی مناسب و متناسب با موقعیت آن برای دانش‌آموزان بخوانید.

نکاتی کلی در مورد شیوه قصه‌گویی

- شیوه قصه‌گویی، مهم‌ترین راه ارائه برخی مفاهیم و پیام‌های آموزشی به دانش‌آموز است. دانش‌آموز با شنیدن قصه، به خواندن آن نیز علاقه‌مند می‌شود و قدرت تخیل به کمک او می‌آید تا از شنیدن قصه لذت ببرد و خود را جانشین قهرمان قصه کند.
- ابزار اصلی قصه‌گو برای انتقال داستان به شنونده، صدا و کلمه‌هایی است که ادا می‌شود. اگر قصه‌گو در استفاده مؤثر از کلمه‌ها و صدای خود دقت کافی نداشته باشد، حتی بیان بهترین و هیجان‌انگیزترین داستان‌ها هم ضعیف از کار درخواهد آمد.
- به طور کلی رفتار، به ویژه چهره قصه‌گوی خوب، کمک بسیار مؤثری به شنونده می‌کند. شنونده ضمن اینکه به کلمه‌هایی که به تصاویر داستان جان می‌بخشد توجه دارد، در تمام مدت به قصه‌گو نیز چشم می‌دوزد. چهره قصه‌گو اغلب آینه تمام‌نمای آن قصه است و به آنچه شنونده می‌شنود، جان می‌بخشد. قصه‌گوی خوب باید چهره‌ای قابل انعطاف داشته باشد تا اخم و لبخند، ترس و بیم و سایر عواطف را نشان دهد و بر تأثیر قصه‌گویی بیفزاید. حالات چهره باید منطبق بر حالت‌های داستان باشد.
- قصه‌گو گاهی می‌تواند در حالی که تأثیر خود را همچنان حفظ می‌کند چشم از چشم شنوندگان برگیرد و نگاه خود را ورای آنها، به کوهی خیالی یا قلعه‌ای که در داستان توصیف می‌کند، بدوزد. او می‌تواند با شنوندگان رابطه مستقیم و چشم‌در چشم برقرار نکند و نگاه خود را به طور مؤثر بر صحنه‌های خیالی و جزئیات رنگارنگ متوجه سازد.
- داشتن حافظه خوب از ضروریات یک قصه‌گوی موفق است. البته نباید قصه را حفظ کند، بلکه دانستن چارچوب قصه کافی است.

۵- استفاده از داستان‌ها و نمونه‌های تاریخی دیگر نیز می‌تواند در این آموزش رهگشا باشد.

مانند بحث و گفت‌وگوی حضرت ابراهیم (ع) با نمرود، زمانی که نمرود ادعای خدایی کرد و تمام صفات الهی را به خود نسبت

۱- توضیح این شیوه در صفحه ۲۶ گذشت.

داد. ابراهیم (ع) با خاطری مطمئن و بیانی ساده در پاسخ گفت: پروردگار من کسی است که جان می‌بخشد و جان می‌ستاند، تنها اوست که مردم را به وجود می‌آورد و می‌میراند. نمرود که سرمست غرور خود بود گفت: من نیز هر که را اراده کنم عفو می‌کنم و جان در بدن او باقی می‌گذارم و هر که را بخواهم با فرمان خود جان او را می‌گیرم. در اینجا ابراهیم (ع) استدلال دیگری کرد و گفت: خدای من خورشید را هر صبح از شرق طلوع می‌دهد، اگر حکومت جهان هستی به دست و قدرت توست آن را از مغرب طالع کن. در اینجا او مبهوت و خاموش ماند و همگان دریافتند که او شایسته خدایی نیست و خالق این عالم تنها خداست.

فعالیت‌های پایان درس

اجرای نمایش^۱

داستان بت‌شکنی حضرت ابراهیم علیه‌السلام در کتاب درسی قرآن، پایه دوم ابتدایی، آمده است که دانش‌آموزان آن را به صورت نمایش در کلاس به اجرا درمی‌آورند. این فعالیت با قرار دادن دانش‌آموزان در موقعیت حضرت ابراهیم، فرصتی برای تمرین عملی محتوا و اهداف درس را فراهم می‌آورد. ضمناً ارتباط عمودی میان پایه‌های مختلف را نیز برقرار می‌سازد.

گفت‌وگو کنید

در این آیه به سه دلیل برای اثبات انحصار شایستگی پرستش برای خداوند اشاره شده است؛ او خدایی است که هم موجودات را آفریده و هم به خاطر محبتی که نسبت به آنها دارد، نعمت‌هایش را در اختیار آنها قرار داده است.

اجرای نمایش

ماجرای بت‌شکنی حضرت ابراهیم (علیه‌السلام) را که در سال‌های گذشته خوانده‌اید، برای دوستانتان تعریف کنید و آن را به صورت یک نمایش در کلاس به اجرا در آورید.

گفت‌وگو کنید

ترجمه‌ی آیه‌ی سی و دوم از سوره‌ی ابراهیم چنین است: «خداوند است که آسمان‌ها و زمین را آفرید و از آسمان آب باران نازل کرد و به وسیله‌ی باران، انواع محصولات برای روزی شما (از زمین) خارج ساخت...»
با توجه به این آیه چه کسی شایسته‌ی پرستش و عبادت است؟ چرا؟

۱- برای کسب اطلاعات بیشتر به صفحه ۲۶ مراجعه نمایید.

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
خداشناسی، خودشناسی، قرآن کریم	- درک شایستگی خداوند برای پرستش - الگوگیری از پیشوایان دین - آشنایی با قرآن کریم	۲	- معرفی خداوند به عنوان تنها موجود شایسته پرستش - تلاش برای الگوگیری از حضرت محمد(ص) و حضرت ابراهیم(ع) - آشنایی با پیام قرآنی	- با ذکر سه دلیل خداوند را به عنوان تنها موجود شایسته پرستش معرفی می‌کند. - حضرت محمد(ص) و حضرت ابراهیم(ع) را به عنوان الگوهای مبارزه با شرک معرفی می‌کند و برای الگوگیری از ایشان همواره تلاش می‌نماید. - پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد.
				- با ذکر دو دلیل خداوند را به عنوان تنها موجود شایسته پرستش معرفی می‌کند. - حضرت محمد(ص) و حضرت ابراهیم(ع) را به عنوان الگوهای مبارزه با شرک معرفی می‌کند و برای الگوگیری از ایشان در برخی اوقات تلاش می‌نماید. - پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
				- با ذکر یک دلیل خداوند را به عنوان تنها موجود شایسته پرستش معرفی می‌کند. - حضرت محمد(ص) و حضرت ابراهیم(ع) را به عنوان الگوهای مبارزه با شرک معرفی می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تمایل نشان می‌دهد. - مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.
				- با کمک آموزگار با ذکر یک دلیل خداوند را به عنوان تنها موجود شایسته پرستش معرفی می‌کند. - با تشویق آموزگار حضرت محمد(ص) و حضرت ابراهیم(ع) را به عنوان الگوهای مبارزه با شرک معرفی می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تمایل نشان می‌دهد. - با یاری آموزگار مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

۱- درس‌هایی که به بیان مفاهیم اعتقادی همچون توحید و خداشناسی می‌پردازند، ارتباط تنگاتنگی با دروس اخلاقی و احکامی دارند. به عنوان مثال ما در درس‌های اعتقادی سال دوم ابتدایی به دانش‌آموزان آموختیم که خداوند مهربان است. وقتی دانش‌آموز با مهربانی خدا آشنا شد و فهمید که او دوست انسان‌هاست در درونش علاقه شدیدی به ارتباط با خدای مهربان می‌یابد و دوست دارد که با او سخن بگوید و خواسته‌هایش را با خدای مهربان خویش در میان بگذارد. در این جاست که ما از این فرصت استفاده می‌کنیم و در درس‌های پس از خداشناسی، مبحث نماز را به عنوان راه گفت‌وگو با خدا مطرح می‌کنیم و به بیان شرایط احکام نماز می‌پردازیم، یعنی از بحث اعتقادی به بحث احکام پل می‌زنیم.

در کتاب ششم نیز، ما به مخاطبان این نکته را در مباحث خداشناسی تذکر می‌دهیم که تنها یک خدا وجود دارد و همان یک خدا، لایق پرستش و عبادت است و باید تنها فرمان او را پذیرفت. وقتی که دانش‌آموز خدا را به عنوان تنها موجود لایق پرستش و اطاعت شناخت، در درس‌های احکام همین کتاب به سراغ احکام مربوط به حجاب و محرم و نامحرم می‌رویم و از بحث خداشناسی این استفاده را می‌کنیم که، از آنجایی که باید خدا را اطاعت کرد، پس باید به دستورات او پای‌بند بود و به خواسته‌های او عمل کرد. اوست که دستور به رعایت حجاب داده است، اوست که از ما خواسته تا در روابط خود با نامحرم، دقت کنیم و اصولی را رعایت نماییم...

اگر دانش‌آموز به خوبی مباحث خداشناسی را درک کرده باشد، در برابر این دستورات الهی پذیرش بهتری خواهد داشت.

۲- در ابتدای درس آمده که دشمنان دین اسلام برای جلوگیری از پیشرفت اسلام، دست به هر کاری می‌زدند. این مطلب، مقدمه خوبی برای ورود به این بحث است که اسلام، امروز هم دشمنان زیادی دارد که می‌خواهند جلوی پیشرفت آن را بگیرند. این دشمنان امروز هم، دست به هر کاری برای مبارزه با اسلام می‌زنند، بر ضد اسلام و پیامبر فیلم می‌سازند، کتاب می‌نویسند و به پیامبر تهمت می‌زنند.

بیان این مطلب، مخاطب را متوجه برخی از نقشه‌های دشمنان برای مبارزه با دین اسلام می‌کند و او را آگاه می‌کند که دشمنی با دین اسلام و پیامبر هنوز پایان نیافته است و او باید هوشیار باشد.

۳- در ابتدای درس بر این نکته تأکید شده است که سخت‌ترین آزارها و شکنجه‌ها نیز نتوانست مانع همراهی مسلمانان با پیامبر شود و آنان با وجود همه سختی‌ها، باز هم به حمایت خود از آن حضرت ادامه دادند. همکاران می‌توانند از این عبارت، این پیام را به دانش‌آموزان منتقل کنند که ما مسلمانان هم در دنیای امروزی، نباید دست از یاری دین خدا برداریم. دشمنان از هر وسیله‌ای استفاده می‌کنند تا ما دین خود را کنار گذاریم و از دستورات پیامبر پیروی نکنیم، اما همان گونه که مسلمانان زمان پیامبر، تن به خواسته دشمن ندادند و پیامبر را تنها نگذاشتند، ما هم با عمل به دستورات آن حضرت، دین او را تنها نگذاریم.

۴- در درس آمده که پیامبر با وجود همه امکانات و امتیازاتی که دشمنان حاضر شدند به او بدهند، حاضر نشد چیزی را همتای خدا قرار دهد و حتی برای لحظه‌ای از دستورات خدا سرپیچی کند.

این عبارت این پیام را دارد که ما نیز نباید به خاطر مال و مقام، و یا به خاطر دوست و رفیق‌مان، دستورات خدا را زیر پا بگذاریم. ما باید به پیروی از پیامبر، سعی کنیم تا هیچگاه خواست غیر خدا را بر خواست خدا ترجیح ندهیم و حاضر نشویم که حتی برای لحظه‌ای دستور شیطان را به جای دستور خدا عمل کنیم.

۵- در این درس چندین بار سخن از بت‌های چوبی و سنگی و بت پرستی آمده است. شاید این مسئله موجب شود تا این سؤال در ذهن همکاران شکل گیرد که با توجه به نبود فرهنگ بت پرستی در جامعه ما، چرا بر این مسئله که امروزه مصداقی در کشور ما ندارد، تأکید شده است؟

در پاسخ باید گفت که ما در مقطع ابتدایی صرفاً به ذکر این مسئله بسنده می‌کنیم که نباید به جای خدا، بت را پرستید و بت پرستی گناهی بزرگ است. سپس در مقاطع بالاتر که درک و فهم مخاطبان افزایش یافت، برای او بیان می‌کنیم که بت، فقط بت سنگی و چوبی نیست، هر انسانی ممکن است بت پرست باشد، منتها به جای بت‌های سنگی، بت هوی و هوس خود را پرستد، یا پای بند به بت پول و یا مقام باشد. یعنی او در سال‌های بالاتر با بت‌های جدیدی آشنا خواهد شد که ممکن است در وجود هر کس وجود داشته باشد. پس ما در مقطع ابتدایی فقط می‌خواهیم او را متوجه زشتی بت و بت پرستی نماییم تا در سال‌های آینده در کنار بت‌های سنگی، بت‌های دیگری را نیز قرار دهد و بداند که نباید آنها را پرستید.

۶- همان گونه که در بند قبل گفته شد، دانش‌آموز در این درس با مفهوم بت پرستی آشنا می‌شود تا در آینده به شناخت کامل‌تری از این مفهوم و نمونه‌های امروزی آن برسد. در قسمت «پدر خدا پرستان» نیز با اشاره به داستان حضرت ابراهیم و بیان بت شکنی آن حضرت سعی شده است تا ایشان را به عنوان الگویی برای همهٔ انسان‌ها معرفی کنیم، الگویی که بت‌های زمان خود را شکست و در برابر هیچ بتی تعظیم نکرد. دانش‌آموز در سال‌های بعدی می‌فهمد که باید همچون آن حضرت که خدا او را پدر مؤمنان نامیده است، بت‌های زمانهٔ خود را بشکند و در برابر آنها سر تسلیم فرود نیاورد. بت‌هایی که شامل آداب و رسوم غلط، هوی و هوس، مال دوستی و مقام طلبی و... می‌باشد.

جهان دیگر

توضیحات درس

این درس، اولین درس از موضوع جهان آخرت می باشد و به دنبال معرفی زندگی جاودانه آخرت در ادامه زندگی کوتاه دنیا می باشد. دانش آموزان در سال های قبل با مفاهیمی مانند قیامت، بهشت، جهنم و... آشنا شدند. این درس با استناد به داستانی از زندگی پیامبر و تأکید بر قدرت خداوند از خلال آیاتی از قرآن کریم، به حتمی بودن این زندگی اشاره می کند.

جهان دیگر

درس سوم

آیا می دانید هر یک از ما انسان ها چه مرحله ای را در زندگی خود پشت سر می گذاریم؟ این مرحله ها تا چه زمانی ادامه پیدا می کند؟
اولین مرحله ی زندگی، مرحله ی نه ماهه ای است که در شکم مادر به سر می بریم. وقتی رشد ما کامل شد، به دنیا می آییم و مرحله ی جدیدی را آغاز می کنیم. این مرحله ی جدید دوران کودکی است. رفته رفته قدرت و نیروی ما افزایش می یابد و یاد می گیریم که چه طور کارهایمان را خودمان انجام دهیم و به این ترتیب، پا به دوره ی نوجوانی می گذاریم. پس از دوره ی نوجوانی، نوبت به جوانی می رسد. این دوره، زمان کار و تلاش جدی است و در آن به آینده بیش تر فکر می کنیم. بعد از جوانی، نوبت به بزرگ سالی، پیری و کهن سالی می رسد.
به طور طبیعی، هر کدام از ما این دوره ها را طی می کنیم و سپس عمر ما به پایان می رسد. آیا زندگی ما با مرگ پایان می یابد؟ پس از مرگ، وارد چه دوره ی جدیدی از زندگی می شویم؟

اهداف درس

- ۱- معرفی زندگی جاودانه آخرت در ادامه زندگی کوتاه دنیا
- ۲- آشنایی با قدرت خداوند در زنده کردن مردگان

انتظارات

- ۱- استدلال اجمالی برای اعتقاد به معاد و قیامت
- ۲- بیان نمودن رابطه میان دنیا و آخرت
- ۳- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درس

مراحل تدریس

توصیه‌هایی برای تدریس مناسب درس

۱- برای اینکه ذهن کودکان به فهم مسئله معاد نزدیکتر شود می‌توان به مرگ و زندگی در طبیعت و فصل زمستان و بهار، اشاره نمود. آمدن بهار و زمستانی که هر انسان بارها و بارها در عمر خود آنها را مشاهده کرده است. برای تدریس این محتوا نباید فقط در ساعات کلاسی به موضوع پرداخت بلکه استفاده از فرصت‌هایی این چنین می‌تواند بسیار راهگشا باشد.

۲- در رابطه با انتقال مفهوم سوره یس آیات ۷۸ و ۷۹ و سوره نازعات آیه ۲۷ می‌توان از روش بازی با خمیر استفاده کرد. از دانش‌آموزان خواسته می‌شود با خمیر بازی هر چه دوست دارند بسازند. پس از ساخت، وسایل ساخته شده در معرض دید همه دانش‌آموزان قرار می‌گیرد. سپس هر یک از وسایل ساخته شده در دستان معلم له شده و از دانش‌آموزان خواسته می‌شود مجدداً همان وسیله را بسازند.

بعد از ساخت وسیله از آنها می‌پرسیم که کدام دفعه راحت تر بود؟ ساختن اولیه سخت تر است یا دوباره ساختن آن؟ همین کار را می‌توان توسط یک پازل در کلاس انجام داد. این مواد می‌توانند به عنوان بخشی از بسته آموزشی در مورد این درس لحاظ گردند.

۳- می‌توان متن داستانی درس را به صورت قصه‌گویی، به صورتی جذاب تدریس نمود^۱.

فعالیت‌های پایان درس

گفت‌وگو کنید

روشن است که دانش‌آموزان ساختن اولیه را سخت تر می‌دانند؛ چرا که در آنجا نیاز به فکر، طراحی نقشه، برنامه‌ریزی و... بوده در حالی که در بازسازی، بخشی از مراحل پیشین حذف می‌گردد. هدف این فعالیت، پیوند آن با مفهوم آیه ۲۷ سوره نازعات می‌باشد. به همین گونه آفرینش دوباره انسان‌ها از آفرینش اولیه آنها سخت تر نیست و همان خدایی که آفرینش اولیه را انجام داده است بر آفرینش دوباره حتماً قادر و تواناست.

۱- برای آشنایی با شیوه قصه‌گویی، می‌توانید به صفحه ۳۶ مراجعه نمایید.

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
جهان آخرت، قرآن کریم	- تقویت اعتقاد به معاد	۳	- استدلال برای اعتقاد به معاد - بیان رابطه دنیا و آخرت - آشنایی با پیام قرآنی	- با ارائه دلیل و شواهد و استناد به مفهوم دو آیه از قرآن بروجود معاد استدلال می‌کند. - رابطه دنیا و آخرت را در یک جمله توضیح می‌دهد و زندگی اخروی را به عنوان زندگی برتر معرفی می‌کند. - مفهوم پیام قرآنی را توضیح می‌دهد.
	- آشنایی با قرآن کریم			- با ارائه دلیل و شواهد و استناد به مفهوم یک آیه از قرآن بروجود معاد استدلال می‌کند. - رابطه دنیا و آخرت را در یک جمله توضیح می‌دهد. - مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.
				- با اشاره به گفت‌وگوی پیامبر(ص) با یکی از کافران بروجود معاد استدلال می‌کند. - رابطه دنیا و آخرت را در یک جمله بیان می‌کند. - مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.
				- با کمک آموزگار با اشاره به گفت‌وگوی پیامبر(ص) با یکی از کافران بروجود معاد استدلال می‌کند. - با یاری آموزگار رابطه دنیا و آخرت را در یک جمله بیان می‌کند. - با همراهی آموزگار مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.
				خیلی خوب خوب قابل قبول نیازمند آموزش و تلاش بیشتر

دانستنی‌های معلم

۱- ورودیه این درس به دنبال آن است که نگاه مخاطب به مرگ و جهان آخرت را اصلاح کنید. زیرا معمولاً، مرگ را امری هولناک که بر خلاف جریان طبیعی زندگی است، می‌دانیم و از این رو، نگاه کاملاً منفی به آن داریم. در شروع درس به این نکته توجه داده شده است که مرگ هم یک مرحله‌ای از مراحل طبیعی زندگی است و چیزی جدای از آن نیست. یعنی همانگونه که در یک مرحله در شکم مادر بودیم و در مرحله‌ای متولد شدیم و خلاصه یک به یک مراحل زندگی را طی کردیم، در مرحله دیگر به مرگ می‌رسیم که دقیقاً در ادامه آن مراحل است و نه چیزی جدای از آن، این نوع نگاه به مسئله مرگ، بسیاری از توهمات غلطی را که در ذهن مخاطبان است، برطرف می‌کند. زیرا معمول مخاطبان نگاه بسیار منفی‌ای به مرگ دارند البته این نگاه ناشی از خاطرات تلخی است که از مرگ یکی از عزیزان و نزدیکان خود، به وجود آمده است. از این رو، با پذیرش مرگ به عنوان یک امر طبیعی در مراحل چند گانه زندگی، قبول آن راحت‌تر می‌شود.

۲- نکته بسیار مهمی که باید در آموزش بحث معاد به کودک و نوجوان به آن توجه داشت، این است که بایستی بحث معاد تنها در حد وجود جهان دیگر و پایان نیافتن زندگی با مرگ و نیز تأثیر رفتارهای دنیوی بر جایگاه انسان در آخرت، مطرح شود و مباحثی همچون عذاب و عقاب اخروی و کیفیت آن به تفصیل مورد بحث قرار نگیرد. سخن گفتن از قبر و عذاب آن، قیامت و ترس آن، جهنم و عذاب‌های دردناک آن، ذهنیت منفی‌ای را نسبت به مرگ و دنیای پس از آن در مخاطب ایجاد می‌کند. همکاران محترم بهتر است اجازه دهند تا این گونه مباحث به فراخور سن مخاطبان در سال‌های بالاتر و حول محور کتاب درسی مطرح شوند.

۳- در درس به این نکته اشاره شده که زندگی اصلی ما در جهان آخرت خواهد بود. این مطلب را می‌توان با مثال مسافر روشن‌تر کرد. مسافری که برای مدتی در جایی مهمان است، هیچ‌گاه دل به آنجا نمی‌بندد، چون می‌داند به زودی باید به محل زندگی اصلی خود بازگردد. ما نیز همچون مسافرانی هستیم که برای مدتی قرار است در دنیا زندگی کنیم و بعد به جایگاه و وطن اصلی خود برگردیم.

۴- همان‌گونه که در بند ۲ اشاره شد، یکی از نکاتی که مخاطبان بایستی از طرح مباحث معاد فرا گیرند، توجه به اعمال و رفتارها در دنیاست. زیرا این اعمال اگر نیک باشند، بهشت را برای ما می‌سازند و اگر بد باشند جهنم را. یعنی این رفتار ما انسان‌هاست که بهشت و جهنم ما را می‌سازد. توجه به این مسئله مخاطب را نسبت به رفتارهای خود، هشیارتر می‌کند.

۵- برخی متفکران بر این باورند که علت همه ناباوری‌ها به مسئله قیامت و معاد آن است که شناخت خداوند، آن‌گونه که باید، حاصل نشده است (آیت الله جوادی آملی، معاد در قرآن، ص ۵۴). اگر کسی به قدرت خداوند ایمان آورده و او را پروردگاری بشناسد که بر انجام همه امور تواناست، در مسئله معاد و قیامت تردید نمی‌کند. خداوندی که این جهان و انسان‌ها را بدون نمونه قبلی آفریده، هم او با استفاده از همان قدرت خود، جان تازه‌ای به مردگان بخشیده و قیامت را به وجود می‌آورد. پایان درس با انجام یک مقایسه و اشاره به دشوارتر بودن آفرینش ابتدایی نسبت به آفرینش دوباره، بر این مفهوم تأکید می‌نماید که معاد و آفرینش دوباره انسان‌ها از آفرینش اولیه آنها سخت‌تر نیست و همان خدایی که آفرینش سخت‌تر و اولیه را انجام داده است بر آفرینش دوباره حتماً قادر و تواناست. این مفهوم در فعالیت «گفت‌وگو کنید» تثبیت می‌گردد.

یاد آن روز بزرگ

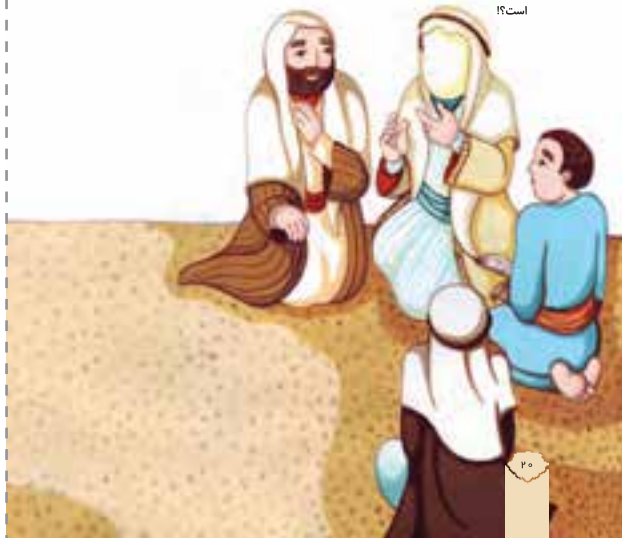
توضیحات درس

در این درس نیز همانند درس گذشته بر مسئله حیات پس از مرگ و تأثیر اعمال ما بر آن تکیه شده است. همان گونه که در درس قبل نیز اشاره شده، دانش آموز بایستی بداند که همه اعمال ما از ریز و درشت، بر نوع زندگی ما در آخرت تأثیر دارد، چرا که همه اعمال و گفتار ما ثبت و ضبط می شود و در آخرت مورد محاسبه قرار می گیرد، حتی اگر به اندازه ذره ای کوچک باشد. بیان این مسئله فرصت خوبی است تا دانش آموزان را نسبت به نوع رفتارهایی که انجام می دهند هشیار سازیم و با ذکر برخی رفتارهای ناپسند، آنها را نسبت به نتیجه این رفتارها در آخرت آگاه کنیم.

یاد آن روز بزرگ

درس چهارم

مردی نزد پیامبر(صلی الله علیه و آله) آمد و از ایشان خواست که به او قرآن بیاموزد. پیامبر(صلی الله علیه و آله) یکی از یارانش را مأمور آموختن قرآن به او کرد. وقتی آن مرد سوره ی زلزال و دو آیه ی آخر آن را یاد گرفت، به معلم خود گفت: «همین دو آیه برای من کافی است!»، ماجرای او را برای پیامبر بازگو کردند. پیامبر فرمود: «این مرد در حالی به خانه ی خود برگشت که دین را به خوبی فرا گرفته بود». فکر می کنید در این دو آیه چه نکته ای آمده است که او می گفت همین دو آیه برای من کافی است؟!؟

اهداف درس

- ۱- درک نقش اعتقاد به تأثیر معاد در زندگی
- ۲- تأثیر نقش معاد در گرایش به نیکی ها

انتظارات

- ۱- شناسایی تأثیر اعتقاد به معاد در زندگی و تلاش برای اصلاح رفتار بر اساس این اعتقاد
- ۲- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درس

مراحل تدریس

توصیه‌هایی برای تدریس مناسب درس

۱- برای آموزش این معنا می‌توان موقعیتی را فراهم آورد تا کودکان از نزدیک، کشتزاری را ببینند و با یک کشاورز در زمینه کارش گفت‌وگو کنند، یا بذره‌های مختلفی که برخی خوب و برخی فاسد هستند بکارند و پس از آنکه محصولات مختلفی به دست آمد و بذره‌های فاسد نیز بی نتیجه ماند و احساس شادی و غم را تجربه کردند، آموزگار نتیجه بگیرد که اعمال هر یک از ما در این دنیا، گوناگون و مختلف است. هرچه عمل نیکوتر باشد، مانند بذر مناسب‌تری است، که میوه و ثمر می‌دهد. اما کسی که کار بدی در این دنیا انجام می‌دهد مثل بذر فاسدی است که هیچ چیز از آن نمی‌روید.

آموزگار محترم در ادامه می‌تواند بحث را با حدیث «الدنيا مزرعة الآخرة»؛ دنیا مزرعه آخرت است؛ نتیجه‌گیری و تمام کند.

۲- خواندن متن درس با لحن زیبا که می‌تواند تأثیرگذاری فراوانی داشته باشد.

۳- استفاده از شعر «من و کوه»

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (۷)

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (۸)

هر کس ذره‌ای کار نیک کند، [نتیجه‌ی] آن را خواهد دید و هر کس ذره‌ای کار بد کند، [نتیجه‌ی] آن را خواهد دید.

سوره‌ی زلزال، آیات ۷ و ۸

قرآن و یاد قیامت

بسیاری از آیات قرآن کریم، درباره‌ی قیامت است. قرآن، بارها و بارها از آن روز بزرگ یاد کرده و همواره مردم را به یاد روز قیامت می‌اندازد. این کتاب عزیز، گاهی به بیان نعمت‌های بهشت می‌پردازد. گاهی از عذاب‌های جهنم گزارش می‌دهد. گاهی گفت‌وگوی بهشتیان و جهنمیان را بازگو می‌کند و گاهی هم مراحل مختلف قیامت را برمی‌شمارد، تا انسان‌ها با خواندن این آیات به انجام کارهای نیک تشویق شوند.

بسیاری از گناهان مردم، به خاطر از یاد بردن قیامت است. به نظر شما اگر کسی یاد قیامت باشد، آیا به راحتی حاضر می‌شود دروغ بگوید و یا به دیگران ستم کند؟ اگر کسی واقعاً به قیامت ایمان داشته باشد، از مال دیگران بدون اجازه‌ی آن‌ها استفاده می‌کند؟ یا این که سعی می‌کند با انجام کارهای نیک به سعادت همیشگی برسد و در روز قیامت به بهشت وارد شود؟

فکر کن و بگو

خدا در سوره‌ی حمد، با چه نامی از قیامت یاد کرده است؟

گفت‌وگو کنید

دانش آموزی که به خدا و جهان آخرت ایمان دارد، در برخورد با هم‌کلاسی‌های خود چگونه رفتار می‌کند؟

قرآن بخوانیم

یکی از سوره‌های مربوط به روز قیامت (مانند تکویر، زلزال، قیامت و...) را انتخاب کنید و به همراه ترجمه‌ی آن در کلاس بخوانید.

خوشحال می‌دویدم

صدای پا شنیدم

دیگر صدا نیامد

صدای پا نیامد

بر سنگ‌های انبوه

من می‌شنیدم از کوه

اعمال ما و دنیا

هر کار زشت و زیبا

من در کمرکش کوه

ناگاه از دل کوه

وقتی که ایستادم

همراه ناله باد

وقتی که می‌دویدم

صدای پای خود را

مثل صدا و کوه است

آید به سوی ما باز

خوب است تدریس این درس را به زمانی موکول کرد که کارنامه یا نمرات آنها آمده، احساس تلخی و شیرینی کار خود را درک کنند.

۴- در این زمینه می‌توان از این تمثیل استفاده نمود: در هر مسابقه‌ای کسی برنده می‌شود و جایزه می‌گیرد که بیشتر کوشش کند و به راهنمایی‌های مربی خود خوب توجه داشته باشد و در عمل، آنها را به کار بیندد. این دنیا نیز همچون میدان مسابقه است که هرکس به سخنان خدا گوش فرا دهد و به آنها عمل کند، به پاداش بزرگ الهی می‌رسد.

فعالیت‌های پایان درس

فکرکن و بگو

می‌توانید با همخوانی سوره حمد به آیه مورد نظر یعنی «مالک يوم الدين» برسید و از دانش‌آموزان درباره معنای آن سؤال کنید. «دین» در این آیه به معنای جزا می‌باشد. روزی که همگان جزای کارهای نیک و بد خود را می‌بینند.

گفت‌وگو کنید

این فعالیت اهمیت «تذکر و یادآوری از روز قیامت» را خاطر نشان می‌سازد. کسی که به روز قیامت - یعنی روزی که پاداش و نتیجه همه کارهای خوب و بد را می‌بیند - واقعاً ایمان داشته باشد، طوری رفتار می‌کند که در آن روز پشیمان و حسرت‌زده نباشد. دانش‌آموزان در این فعالیت به مصادیقی از انجام کارهای نیک و دوری از کارهای بد اشاره می‌نمایند.

قرآن بخوانیم

معلم در صورت صلاحدید می‌تواند بعد از خواندن سوره از سوی دانش‌آموزان، آن را با صوتی زیبا، با استفاده از نوار یا سی‌دی، در کلاس پخش نماید.

عنوانین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
جهان آفرین، قرآن کریم	- اعتقاد به تأثیر معاد در زندگی	۴	- شناسایی تأثیر اعتقاد به معاد در زندگی و تلاش برای اصلاح رفتار براساس این اعتقاد - آشنایی با پیام قرآنی	- تأثیر اعتقاد به معاد در زندگی را توضیح می‌دهد و همواره برای اصلاح رفتار بر اساس این اعتقاد تلاش می‌نماید. - پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد.
	- آشنایی با قرآن کریم			- تأثیر اعتقاد به معاد در زندگی را بیان می‌کند و در غالب موارد برای اصلاح رفتار بر اساس این اعتقاد تلاش می‌نماید. - پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
				- تأثیر اعتقاد به معاد در زندگی را بیان می‌کند و در برخی موارد برای اصلاح رفتار بر اساس این اعتقاد تلاش می‌نماید. - مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.
				- با کمک آموزگار تأثیر اعتقاد به معاد در زندگی را بیان می‌کند و در برخی موارد برای اصلاح رفتار بر اساس این اعتقاد تلاش می‌نماید. - با یاری آموزگار مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

۱- در درس به مسئله فراموشی قیامت توجه داده شده و آن را سر منشأ بسیاری از گناهان دانسته است. اگر در مخاطبان این احساس ایجاد شود که تک تک اعمال ما در آخرت مورد محاسبه قرار می‌گیرد، بر نوع رفتار او اثر می‌گذارد. یعنی به دانش آموز یاد دهیم که قبل از هر رفتاری به یاد قیامت بیفتد و ببیند که آیا در آن دنیا می‌تواند پاسخگوی این رفتارش باشد یا نه؟

۲- در داستان ورودی به نکات خوبی درخصوص قرآن اشاره شده است که عبارت‌اند از :

الف) اگر ما نیز خواندن قرآن را به خوبی نمی‌خوانیم به نزد کسانی که قرآن را به خوبی فرا گرفته‌اند بردیم و از آنها بخواهیم که به ما خواندن قرآن را آموزش دهند. همانگونه که آن مرد عرب از پیامبر تقاضای آموزش قرآن کرد. (تشویق به حضور در کلاس‌های آموزش قرآن مساجد، در اینجا توصیه می‌شود.)

ب) هدف از خواندن قرآن، فقط حفظ و روان خوانی آن نباشد، بلکه سعی کنیم به آیات قرآن عمل هم بکنیم همان گونه که آن مرد عرب، با یادگیری آیات قرآن به دنبال عمل به آن رفت.

۳- همان گونه که از سخن پیامبر برمی‌آید، چکیده و خلاصه دین در همین دو آیه سوره زلزال نهفته است زیرا پیامبر در مورد مرد عرب فرمود : او دین را به خوبی فرا گرفت. توجه به این فرموده پیامبر جایگاه توجه به اعمال و رفتارمان در دین اسلام را به خوبی مشخص می‌کند.

شتربان با ایمان

توضیحات درس

این درس با تأکید بر مسئله «تولی و تبری» به دنبال توجه دادن مخاطبان به این مطلب است که هرچند ممکن است ما فردی ظالم و ستمگر نباشیم، اما اگر در قلب خود ظالمی را دوست داشته باشیم و یا به نوعی به او یاری و کمک رسانیم و یا کاری کنیم که تأییدی بر اعمال و رفتار آنها باشد ما نیز مانند خود او هستیم؛ همان گونه که صفوان ظالم نبود، اما در قلب خود مایل بود که هارون سالم از حج برگردد و پول او را بپردازد.

شتربان با ایمان

درس پنجم

— آری. دوست دارم زنده بماند تا برگردد و کرایه‌ام را بپردازد.
امام کاظم (علیه السلام) فرمود:

هر کس زنده ماندن ستمگران را دوست بدارد،
از آنان است و در آتش دوزخ جای خواهد داشت.

نامش «صفوان» بود؛ یکی از یاران امام کاظم (علیه السلام)، که کارش کرایه دادن شتر به مسافران بود.
هارون، پادشاهی که مخالف امام کاظم (علیه السلام) بود، می‌خواست به همراه گروهی از درباریان به سفر حج برود. کسی را نزد صفوان فرستاد و تعداد زیادی از شتران او را کرایه کرد. سفر آن‌ها چند ماهی طول می‌کشید و صفوان پول هنگفتی به دست می‌آورد. او که از پیروان و دوستداران امام کاظم (علیه السلام) بود، دلش نمی‌خواست به هارون خدمتی کند؛ اما از این معامله‌ی پرسود نیز نمی‌توانست بگذرد.
با خودش می‌گفت: «کار من چه اشکالی دارد؟ شترانم را برای زیارت خانه خدا، کرایه می‌دهم. این که دیگر عیبی ندارد.»
چند روز بعد خدمت امام کاظم (علیه السلام) رسید.
امام به وی فرمود: «صفوان! من این کار تو را نمی‌پسندم.»
صفوان با تعجب پرسید: «کدام کار؟»
— این که شتران را به هارون کرایه داده‌ای!
— من شترانم را به هارون کرایه نداده‌ام تا به شکار یا تفریح برود؛ برای سفر حج و زیارت خانه‌ی خدا کرایه داده‌ام. شترانی هارون نیز بر عهده‌ی خودم نیست؛ بلکه غلامانم را به همراه او خواهم فرستاد.
— آیا دوست داری تا زمان پرداخت کرایه، هارون زنده بماند؟

اهداف درس

- ۱- شناخت مفهوم دینی «تولی و تبری»
- ۲- تلاش برای الگوگیری از پیشوایان دین

انتظارات

- ۱- تولی نسبت به امامان و تبری از ظالمان
- ۲- تلاش برای الگوگیری از پیشوایان دین در موضوع تولی و تبری
- ۳- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درس

مراحل تدریس

توصیه‌هایی برای تدریس مناسب درس

- ۱- متن درس، ماده خوبی برای شروع تدریس است، بنابراین بیشتر از هر چیز در بچه‌ها شوق شنیدن قصه را ایجاد نماییم. داستان درس را می‌توان با لحن زیبا برای بچه‌ها خواند یا برای آنها تعریف کرد که در حین تعریف با هماهنگی لازم با دو دانش‌آموز آن را جذاب‌تر اجرا کرد به این صورت که معلم راوی و نقش صفوان و... از دانش‌آموزان استفاده شود. سعی شود تا نقش امام توسط معلم یا یکی از دانش‌آموزان نمونه و خوش اخلاق کلاس اجرا گردد.
نکته: توجه داشته باشیم که این یک شیوه قصه‌گویی^۱ است، نه نمایش!
- ۲- می‌توانید از قبل، گروهی از بچه‌ها را برای اجرای نمایش^۲ داستان درس آماده نموده و در تهیه وسایل مورد نیاز و گریم به آنها کمک کنید.
- ۳- آموزش این درس در ایام ۱۳ آبان خوب است. برای دانش‌آموزان این فرصت فراهم شود تا در راهپیمایی ۱۳ آبان شرکت کنند و از نزدیک با شعارهایی مانند مرگ بر آمریکا و اسرائیل، بیزاری خود را از دولت‌های زورگو و ستمگر اعلام کنند.
- ۴- می‌توانیم از گروه‌ها بخواهیم در رابطه با مناسبت‌های دیگری که در آنها بیزاری خود را از دشمنان اسلام اعلام می‌کنیم، تحقیق نموده و در کلاس نتیجه آن را بخوانند.
- ۵- می‌توانید با همکاری بچه‌ها، تصاویری مربوط به راهپیمایی ۱۳ آبان گردآوری و نمایشگاه عکس با موضوع ۱۳ آبان تشکیل دهید. این تصاویر می‌توانند به عنوان بخشی از بسته آموزشی و مواد کمک درسی در مورد این درس لحاظ گردند.

فعالیت‌های پایان درس

فکر کن و بگو

این فعالیت با هدف تقویت اهداف نگرشی و رفتاری درس در موضوع «تبری»، سایر مناسبت‌هایی که مسلمانان بیزاری خود را از دشمنان اعلام می‌نمایند، معرفی می‌نماید: ۲۲ بهمن، روز قدس و... معلمین محترم همچنین می‌توانند برای دانش‌آموزان بگویند که یکی از این برنامه‌ها، در مراسم حج با حضور میلیونی حاجیان از سراسر جهان خود را نشان می‌دهد که به برنامه «برائت از مشرکان» مشهور است.

گفت‌وگو کنید

این آیه در مورد وظیفه مهم دینی ما یعنی «تولی» و «تبری»، دارای چند پیام است. مهم این نیست که دانش‌آموزان به همه این پیام‌ها اشاره کنند، بلکه معلم می‌تواند پاسخ‌های آنها را در این راستا جهت‌دهی نماید:

۱- برای آشنایی بیشتر از شیوه قصه‌گویی به صفحه ۳۶ مراجعه نمایید.

۲- جهت آشنایی بیشتر با این شیوه، به صفحه ۲۶ مراجعه کنید.

پیام ۱ : در این آیه، شیوه ارتباطات یک مؤمن ترسیم شده است :
 رابطه با بیگانگان : با وصف «أَشِدَّاءُ» آمده است، یعنی : شدت و سختی
 رابطه با خودی‌ها : با وصف «رُحَمَاءُ» آمده است، یعنی : محبت و مهربانی.
 پیام ۲ : بی‌تفاوتی در اسلام ممنوع است، مسلمان باید مظهر حب و بغض باشد : «أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ».
 پیام ۳ : ملاک مهر و قهر، ایمان و کفر است، نه قوم و قبیله و مال و ثروت : «أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ».
 (برگرفته از تفسیر نور، ج ۹، ص ۱۴۹)
 تحقیق کنید :

این فعالیت با تقویت رویکرد پژوهش محور در آموزش، در خارج از کلاس انجام شده و اهداف درس را تعمیق می‌بخشد.
 معلمان محترم فرصت ارائه این تحقیق‌ها را در کلاس برای دانش‌آموزان ایجاد نمایند.

فکر کن و بگو

غیر از روز ۱۳ آبان، چه مناسبت‌های دیگری می‌شناسید که در آن‌ها ما بیزاری خود را از دشمنان اسلام اعلام می‌کنیم؟

گفت‌وگو کنید

در مورد پیام آیه‌ی ۲۹ سوره‌ی فتح با دوستانتان گفت‌وگو کنید.

تحقیق کنید

چه حادثه‌ای موجب شد که روز ۱۳ آبان را روز «دانش آموز» بنامند؟

ارزشیابی :

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
امامت، خودشناسی، قرآن کریم	- شناخت تولی و تبری	۵	- تولی نسبت به امامان و تبری از ظالمان - تلاش در الگوگیری از پیشوایان دین	- ضمن تبیین مسئله تولی نسبت به امامان و تبری از ظالمان و ارائه نمونه، برای انجام این وظیفه تلاش می‌کند. - برای الگوگیری از پیشوایان دین همواره تلاش می‌نماید. - پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد.
	- آشنایی با قرآن کریم			- ضمن تبیین مسئله تولی نسبت به امامان و تبری از ظالمان و ارائه نمونه، بر انجام این وظیفه تمایل نشان می‌دهد. - برای الگوگیری از پیشوایان دین در برخی اوقات تلاش می‌نماید. - پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
				- مسئله تولی نسبت به امامان و تبری از ظالمان را تبیین می‌کند و نمونه ای برای آن ذکر می‌کند. - برای الگوگیری از پیشوایان دین تمایل نشان می‌دهد. - مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.
				- با کمک آموزگار مسئله تولی نسبت به امامان و تبری از ظالمان را تبیین می‌کند و نمونه ای برای آن ذکر می‌کند. - با تشویق آموزگار برای الگوگیری از پیشوایان دین تمایل نشان می‌دهد. - با راهنمایی آموزگار مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

۱- یکی از اهداف ضمنی این درس، آشنایی دانش‌آموزان با ظالمان و مستکبران امروزی است، تا دانش‌آموزان با شناخت آنها، انزجار قلبی را نسبت به آنها حفظ کنند و از هر عملی که به نوعی تمایل و گرایش به این ظالمان و مستکبران باشد، دوری کنند. اشاره به روز ۱۳ آبان که نماد مبارزه با شیطان بزرگ، آمریکاست، از جمله این موارد است. همکاران محترم می‌توانند با اشاره به

مناسبت روز قدس و یا برخی موارد دیگر، دانش‌آموزان را با قدرت‌های استکباری دیگری همچون اسرائیل آشنا سازند.

۲- پس از بیان وظیفه یک مسلمان در برابر ظالمان و مستکبران، ذکر این نکته نیز شایسته است که هرگونه استفاده‌ما از فرهنگ و نمادهای غلط کشورهای ظالم به نوعی ابراز تمایل به آنهاست. کسی که لباسی می‌پوشد که در بردارنده نمادهای کشورهای مستکبر غربی و نشان دهنده فرهنگ و منش آنهاست و یا در وسایل مورد استفاده خود (از لوازم التحریر گرفته تا کیف و کفش) از وسایلی استفاده می‌کند که ترویج‌گر عقاید و آداب غلط آنهاست، در حقیقت به نوعی خود را وابسته و علاقه‌مند به آنها نشان داده است و این برای یک انسان مسلمان پذیرفته نیست. بیان این مسأله فرصت خوبی است تا دانش‌آموزان را نسبت به استفاده از برخی پوشش‌ها و یا وسایل در بردارنده فرهنگ غرب آگاه سازیم.

البته آموزگاران محترم به این نکته توجه داشته باشند که پوشیدن لباس و نیز استفاده از وسایلی دارای نمادهای غربی، عموماً ناشی از بی‌اطلاعی و جوان بودن افراد است که اگر برخورد با آن با احترام، گذشت، آرام و تدریجی باشد نتیجه بخش خواهد بود؛ ولی اگر با تندى و بی‌احترامی و عجله باشد، نتیجه عکس می‌دهد.

۳- دانش‌آموزان باید متوجه باشند که نباید در دنیای امروز گول برخی ظاهرسازی‌ها را بخورند. ظالمان و مستکبران برای نشان دادن چهره‌ای خوب از خود، همیشه سعی در فریب افکار دارند و با بیان جملات فریبنده و یا اعمال به ظاهر نیکو، سعی در اغفال دیگران دارند. همان‌گونه که هارون، که از مخالفان سرسخت دین و امامت بود و از هر کاری در جهت مخالفت با آئین اسلام، کوتاهی نمی‌کرد و حتی حکم به شهادت امام کاظم (ع) داد، برای فریب مردم به زیارت خانه خدا می‌رود تا خود را در زمره حجاج جا زند و به عنوان یک مسلمان واقعی نشان دهد.

امروزه نیز قدرت‌های استکباری با بیان حرف‌های فریبنده و به ظاهر زیبا سعی دارند تا افکار مسلمانان را با خود همراه سازند و وانمود کنند که به دنبال منافع مسلمین و دلسوز آنانند. سخنانی همچون احترام به حقوق انسان‌ها، آزادی، جلوگیری از خشونت و... بنابراین باید توجه داشت که همه این‌ها صرفاً ظاهرسازی است و حقیقت را باید در رفتارهای سراسر خشونت طلبانه آنان، در جنگ‌های خونینی که راه می‌اندازند، در حمایت از گروه‌های تروریستی و... یافت. همان‌گونه که این کشورها در شبکه‌های ماهواره‌ای خود و یا در عرصه سیاسی خود را حامی حقوق مردم ایران و دلسوز آنها نشان می‌دهند اما در عمل از هیچ کاری برای لطمه زدن به حقوق مردم، تحریم کشور، ایجاد اختلاف و ناامنی، دریغ نمی‌کنند.

۴- در این درس به این نکته اشاره شده است که صفوان با وجود این که فردی مؤمن و از یاران امام بود، اما از معامله پر سود با ظالمان نگذشت و فریب مال و ثروت را خورد. این بخش از درس، جایگاه خوبی برای بیان این مطلب است که هر انسانی باید مراقب باشد که به خاطر پول و ثروت، دست از دین و آئین خود برندارد و امام خود را تنها نگذارد.

۵- در درس آمده است که همه مسلمانان برادر یکدیگرند و این می‌تواند برای دانش‌آموز دختر محل سؤال باشد که در این میان نقش زنان چیست و چرا به رابطه خواهری اشاره نشده است.

در پاسخ باید گفت که قرآن از رابطه برادری، تنها اشاره به دوستی و محبت میان مردان مسلمان ندارد. بلکه منظور از رابطه اخوت و برادری، ایجاد یک فضای دوستانه و پر مهر و محبت میان همه مسلمانان اعم از زن و مرد است. یعنی کلمه برادری یک اصطلاح برای نشان دادن روابط دوستانه است که هم شامل زنان است هم مردان.

۶- در آیه درس، سخن از پیامبر و یاران ایشان است که در مقابله با دشمنان دین سرسخت و در برابر یکدیگر مهربان بوده‌اند. در ادامه درس نیز سخن از حضرت ابراهیم به میان آمده است. با توجه به این که در قرآن تأکید زیادی به الگو قرار دادن پیامبر و حضرت ابراهیم شده است. جا دارد که دانش‌آموزان را به پیروی از این دو بزرگوار و عمل به رفتارهای آنان ترغیب کنیم. همان‌گونه که در درس دوم (تنها تو را می‌پرستیم) به پیروی از منش پیامبر و حضرت ابراهیم تأکید شده است.

سرور آزادگان

توضیحات درس

این درس با اشاره به واقعهای از حماسه عاشورا، دانش‌آموزان را با نقش امام حسین علیه السلام و یاران باوفایش در دفاع از دین اسلام آشنا می‌سازد. داستان ابتدای درس که اشاره به رشادت‌های حضرت قاسم دارد و به این منظور آورده شده است تا مخاطبانی را که تقریباً در سن و سال آن حضرت قرار دارند، با شخصیت این نوجوان آشنا سازد و حس الگوگیری از این نوجوان را در وجود آنان تقویت نماید. الگویی که با وجود سن کم در عرصه شجاعت و دفاع از دین قهرمان باشد و به نیکی به یاری امامش شتافت. بیان رشادت‌های حضرت قاسم و تأکید وی بر یاری دین می‌تواند حس هم ذات‌پنداری را در وجود مخاطبان تقویت کند تا دانش‌آموز را در جای آن حضرت گذارد و سعی در نهادینه ساختن این ارزش‌ها در وجود خود نماید.

درس ششم

سرور آزادگان

عصر عاشورا بود. بسیاری از یاران امام شهید شده بودند. امام حسین (علیه السلام) کنار خیمه‌ها ایستاده بود و به لشکر یزید نگاه می‌کرد. صدایی آشنا توجه امام را به خود جلب کرد.

عمو جان، عمو جان!

صدای قاسم بود. فرزند برادرش. امام به سمت او برگشت:

«عزیزم سخنی داری؟»

«عمو جان! به من اجازه بده به میدان جنگ بروم و در راه دفاع از دین خدا کشته شوم. امام نگاهی به او کرد؛ برایش سخت بود که پادگار و امانت برادرش را که تازه به سن چهارده سالگی رسیده بود، به مبارزه با کسانی بفرستد که هیچ رحمی نداشتند. قطره‌ای اشکی از چشمان امام بر زمین چکید. به آرامی گفت: نه قاسم جان!

قاسم دوباره اصرار کرد. دستان عمو را در دستانش گرفته بود و اشک می‌ریخت و خواهش می‌کرد. امام سرش را پایین انداخته بود تا قاسم اشک‌های او را نبیند.

قاسم، خود را برای مرگ در راه خدا آماده کرده بود. امام به او اجازه‌ی نبرد داد. قاسم با شجاعت وارد میدان شد.

با آن سن کم، مردانه جنگید و تعدادی از سپاه دشمن را از بین برد. سرانجام او نیز مانند بقیه‌ی یاران امام حسین (علیه السلام)، در راه دین خدا به شهادت رسید.

قیام امام حسین (علیه السلام)

بعد از آن که حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) از سوی خداوند به پیامبری انتخاب شد، انسان‌های ظالم و ستمگر که حاضر به پذیرش دستورات خداوند نبودند، تصمیم گرفتند از هر

راهی که شده دین اسلام را از بین ببرند؛ انا تلاش‌ها و مقاومت‌های پیامبر باعث شد که این دشمنان نتوانند به خواسته‌های خود برسند.

بعد از پیامبر، معاویه به جنگ با امام علی (علیه السلام) که جانشین پیامبر بود، برخاست. بعد از امام علی (علیه السلام)، فرزندش امام حسن (علیه السلام) نیز با نقشی معاویه به شهادت رسید. در سال ۶۰ هجری قمری معاویه از دنیا رفت و فرزندش یزید به حکومت رسید. یزید اهل کارهای زشت و ناپسند بود. به نماز چندان اهمیتی نمی‌داد و احکام دینی را رعایت نمی‌کرد. آشکارا دین اسلام و حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) را

اهداف درس

- ۱- آشنایی با نقش امام حسین (ع) و یارانش در دفاع از دین
- ۲- تلاش برای الگوگیری از امام حسین (ع) و یارانش

انتظارات

- ۱- آشنایی با نقش امام حسین (ع) و یارانش در دفاع از دین و قدردانی از ایشان
- ۲- تلاش برای الگوگیری از امام حسین (ع) و یارانش در دفاع از آرمانهای دینی

مراحل تدریس

توصیه‌هایی برای تدریس مناسب درس

۱- عنوان، قسمتی از محتوای درس را آشکار می‌کند. صحبت پیرامون اینکه به چه کسی «آزاد مرد» گفته می‌شود، می‌تواند شروع خوبی برای ورود به متن درس قرار گیرد. همچنین پس از تدریس یک‌بار دیگر می‌توان به عنوان بازگشت نموده و اطلاعات تکمیل شده دانش‌آموزان پیرامون آن بیان گردد و به این ترتیب ارتباط این عنوان با محتوای درس، بیش از گذشته آشکار گردد.

۲- در این درس می‌توانید از فن «تصویر خوانی»^۱ نیز استفاده نمایید. تصویر با دانش‌آموز صحبت می‌کند. این فرصت را برای دانش‌آموزان فراهم کنید تا دریافت و استنباط خود را از تصویر درس مطرح نمایند؛ هر چند این دریافت در فضایی عاطفی صورت پذیرفته و ارتباط مستقیمی با محتوای درس نداشته باشد.

۳- در آموزش این درس می‌توان از زنگ هنر دانش‌آموزان استفاده کرد و از آنها خواست یک سری پارچه مشکی، چوب، حصیر و... با خود بیاورند. از آنها بخواهیم با این وسایل، پرچم و کتیبه درست کنند و در آن عباراتی بنویسند. عباراتی مانند: سلام بر حسین/ سلام بر قاسم/ امام حسین؛ سرور آزادگان جهان/.... این عبارات می‌تواند برگرفته از درس و در راستای اهداف درس نیز باشد.

روز درس از آنها بخواهیم پرچم‌ها را آورده و به در و دیوار کلاس نصب کنند.

۴- سعی شود این درس با توجه به محتوای آن در ایام محرم و عزاداری تدریس گردد تا اثر گذاری آن بیشتر شود.

۵- خواندن متن درس می‌تواند شروع خوبی برای تدریس باشد. دقت شود که خواندن درس توسط معلم در قالب یک داستان و با احساس صورت پذیرد، نه مانند یک متن ساده.^۲

۶- می‌توانیم پس از خواندن متن درس از دانش‌آموزان بخواهیم، درس‌ها و نکاتی که هر کدام از متن خوانده شده برداشت نموده‌اند را بیان نمایند. ممکن است نکته‌ای برای دانش‌آموز شما جالب توجه باشد که شما به آن توجهی نداشته بودید! سپس با

۱- این شیوه در صفحه ۲۳ برای شما معلمان گرامی توضیح داده شده است.

۲- برای آشنایی با شیوه قصه‌گویی به صفحه ۳۶ مراجعه نمایید.

جمع‌بندی نظرات می‌توانید محتوای درس را در قالب این نظرات به دانش‌آموزان منتقل نمایید.

۷- جملاتی که در این درس از امام حسین علیه السلام آورده شده است، به نوعی جمع‌بندی محتوای درس می‌باشد. دانش‌آموزان می‌توانند این جملات را با خطی خوش روی کاغذ یا مقوا نوشته و در کلاس درس نصب نمایند.

۸- روزی که می‌خواهید این درس را تدریس کنید، می‌توانید با همکاری مدیریت مدرسه و دانش‌آموزان، مراسم زیارت عاشورا را در مدرسه برنامه‌ریزی و اجرا نمایید. همچنین می‌توان پس از تدریس این درس و آشنایی بیشتر دانش‌آموزان با امام حسین علیه السلام، پیشنهاد برگزاری چنین جلسه‌ای را با دانش‌آموزان مطرح نمود.

فعالیت‌های پایان درس

گفت‌وگو کنید

جهت تقویت اهداف نگرشی و رفتاری درس، خوب است دانش‌آموزان ابتدا به صورت فردی یا گروهی روی این فعالیت فکر کرده و سپس مطالب خود را در جمع دیگر دانش‌آموزان مطرح نمایند. محور گفت‌وگو در این فعالیت می‌تواند در قالب‌های گوناگون مانند شرکت در عزاداری‌ها، برپایی نمایشگاه، سعی در انجام درس‌هایی که از ایشان گرفته‌ایم مانند امر به معروف و نهی از منکر و... سازماندهی گردد.

تحقیق کنید

کودکان و نوجوانان زیادی در حماسه کربلا حاضر بودند از جمله: علی (فرزند شیرخوار امام حسین علیه السلام، که به علی اصغر معروف شده است)، عبدالله (فرزند امام حسن علیه السلام)، رقیه (دختر امام حسین علیه السلام)، امام محمد باقر (که در آن زمان ۵ ساله بوده‌اند)، دو طفلان مسلم و...

خاطره‌گویی

این بخش میان اهداف درس و زندگی روزمره دانش‌آموز ارتباط برقرار نموده تا اهداف درس تثبیت و تعمیق بیشتری یابد.

کامل کنید

رمز مسابقه: «هرگز کسی مثل من با کسی مثل یزید بیعت نمی‌کند.» امام حسین علیه السلام که تربیت یافته پیامبر و حضرت علی علیه السلام بود، هرگز حاضر نمی‌شد با آدم فاسدی مثل یزید بیعت و همراهی نماید. یزید همان‌گونه که در درس معرفی شده است، اهل کارهای زشت و ناپسند بود و می‌خواست اسلام را از بین ببرد. اگر امام حسین علیه السلام با او بیعت می‌کرد، تأییدی برای کارهای ناپسند یزید به شمار می‌رفت؛ امام با ایستادگی در برابر یزید و برای اینکه دیگران را از این وضعیت ناسامان آگاه نماید، در برابر یزید قیام نمود تا با شهادت خود اسلام را حفظ نماید. نکته‌ای که در این سخن امام حسین علیه السلام وجود دارد این است که می‌فرماید: «کسی مثل من با کسی مثل یزید بیعت نمی‌کند». بنابراین جمله امام، اشاره به افکار و اعمال زشت یزید دارد و از نوع اختلاف شخصی با یزید نبوده است.

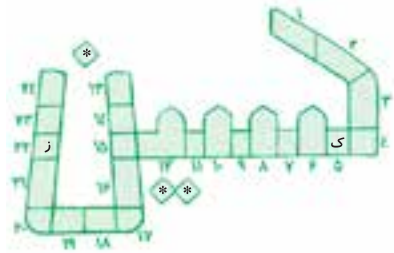
خاطره‌گویی

خاطرات خود از شرکت در یکی از برنامه‌های عزاداری ماه محرم را در کلاس برای دوستانتان بازگو کنید.

کامل کنید

پاسخ سؤالات زیر را به ترتیب اعداد داده شده از راست به چپ در جدول قرار دهید؛ سپس حروف را به ترتیب کنار هم بخوانید. رمز جدول، یکی از سخنان امام حسین (علیه السلام) است.

- ۱- نام خواهر امام حسین (علیه السلام)؛ پیام‌رسان کربلا. (۴-۷-۱۲-۱۳)
- ۲- جاری شدن اشک از چشم‌ها. (۳-۲-۱۷-۱)
- ۳- وقتی به هم می‌رسیم، به یکدیگر می‌گوییم (۱۶-۲۰-۱۴-۸)
- ۴- تعداد جزءهای قرآن کریم. (۶-۲۱)
- ۵- زیاد نیست. (۱۵-۱۱)
- ۶- اولین ماه از فصل زمستان. (۲۴-۲۳)
- ۷- شکلی که سه ضلع دارد. (۱۸-۱۹-۱۰-۹)

امام حسین (علیه السلام) می‌فرماید:

بیعت نمی‌کند.

به نظر شما این جمله چه ارتباطی با موضوع درس دارد؟

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
امامت، شخصیت‌های دینی، خردشناسی	- آشنایی با نقش امام حسین (ع) و یارانش در دفاع از دین	۶	- آشنایی با نقش امام حسین (ع) و یارانش و قدردانی از ایشان - تلاش برای الگوگیری از امام حسین (ع) و یارانش	<p>- دلیل و هدف قیام امام حسین (ع) و یارانش را بیان می‌کند و ضمن اشاره به آثار قیام از ایشان قدردانی می‌نماید.</p> <p>- حضرت قاسم (ع) را معرفی می‌کند و به ماجرای شهادت او اشاره می‌کند.</p> <p>- امام حسین (ع) و یارانش را به عنوان الگوی مبارزه با ظلم معرفی می‌کند و همواره برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید.</p>
	- الگوگیری از امام حسین (ع) و یارانش			<p>- دلیل و هدف قیام امام حسین (ع) و یارانش را بیان می‌کند و از ایشان قدردانی می‌نماید.</p> <p>- نسبت حضرت قاسم (ع) با امام حسین (ع) را بیان می‌کند و به ماجرای شهادت او اشاره می‌کند.</p> <p>- امام حسین (ع) و یارانش را به عنوان الگوی مبارزه با ظلم معرفی می‌کند و در برخی اوقات برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید.</p>
				<p>- هدف قیام امام حسین (ع) و یارانش را بیان می‌کند و از ایشان قدردانی می‌نماید.</p> <p>- به ماجرای شهادت حضرت قاسم (ع) اشاره می‌کند.</p> <p>- امام حسین (ع) و یارانش را به عنوان الگوی مبارزه با ظلم معرفی می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تمایل نشان می‌دهد.</p>
				<p>- با کمک آموزگار هدف قیام امام حسین (ع) و یارانش را بیان می‌کند و از ایشان قدردانی می‌نماید.</p> <p>- بارانمایی آموزگار به ماجرای شهادت حضرت قاسم (ع) اشاره می‌کند.</p> <p>- با تشویق آموزگار امام حسین (ع) و یارانش را به عنوان الگوی مبارزه با ظلم معرفی می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تمایل نشان می‌دهد.</p>

دانستنی‌های معلم

۱- در قسمت دوم درس، به گوشه‌ای از سختی‌هایی که پیامبر و ائمه در راه حفظ و نگهداری دین کشیدند، اشاره شده، بخشی از تلاش‌های دشمنان برای سرنگونی دین مورد توجه قرار گرفته است، با تلاش‌هایی که با رشادت‌ها و از جان گذشتگی‌های پیامبر و امامان بی‌نتیجه ماند.

بیان این مطالب در درس، برای توجه دادن دانش‌آموزان به این نکته است که دین اسلام به راحتی به دست ما نرسیده است و در این راه سختی‌های زیادی توسط معصومین و یارانشان کشیده شده و جان‌های زیادی فدای این دین شده است. آگاهی مخاطب از این حقیقت می‌تواند عاملی باشد تا وی قدر دین خود را بداند و به ارزش‌های آن پای‌بند باشد. شایسته است تا دانش‌آموزان را به این حقیقت تذکر دهیم که وقتی این دین با این همه سختی و جان‌فشانی بزرگان دین به دست ما رسیده است، پس ما نیز وظیفه داریم تا با عمل به دین و پیروی از آن، زحمات پیامبر و امامان را هدر ندهیم و پاسدار و حافظ تعالیم آنان باشیم.

۲- در درس برخی از رفتارها و اخلاق زشت یزید مانند بی‌توجهی به نماز و احکام دین، بیان شده است. هدف از ذکر این رفتارها این بود که دانش‌آموز بداند که بی‌توجهی به نماز و دستورات دین، عمل و اخلاقی یزیدی است. لذا با توجه به انزجاری که در قلب دانش‌آموز نسبت به این شخص فاسد است، خواهد دانست که بی‌توجهی به نماز و احکام دین، تا چه حد زشت و ناپسند است و اگر کسی پای‌بند به نماز نباشد، اخلاق یزید را در درون خود رشد داده است.

۳- معلمان محترم بهتر است به این مسئله توجه داشته باشند که این درس فرصت خوبی است تا دانش‌آموزان را با یزیدیان زمان خود آشنا سازیم، چرا که به گفته استاد مطهری در کتاب حماسه حسینی، یزید ۱۴۰۰ سال پیش مرد، ما باید یزید زمان خود را بشناسیم. از این رو شایسته است تا معلمان با اشاره به برخی ویژگی‌های رفتاری یزید از جمله تمسخر دین اسلام و حضرت محمد(ص)، تلاش در جهت فساد مردم و سعی در ریشه کن کردن دین اسلام، مخاطبان را به این مسئله آگاه کنیم که یزیدیان زمان ما نیز دقیقاً به دنبال تحقق همین اهداف‌اند. کشورهای زورگو و ظالم هدفی جز نابودی اسلام و فساد مسلمانان و تمسخر پیامبر ندارند و این نشان می‌دهد که آنها یزید زمان ما هستند و ما باید با آنها مبارزه کنیم. از این قسمت درس می‌توان ارتباطی هم با درس «شتریان با ایمان» که درباره تولی و تبری بود، برقرار کرد و دانش‌آموزان را به بیزاری جستن از یزیدیان زمان خود فراخواند.